GAZETA POŁUDNIOWO PRUSKA.

Nro. 28.

w Sobotę dnia 5. Kwietnia Roku 1800.

z Berlina d. 1. Kwietnia.

Dnia 30. p. m. Nayiaśnieyszy Król Jegomość opuścił tuteyszą ſtolicę i udał ſię do Potsdamu na mieszkanie wioſenne. Tego samego dnia umarła z naywiększym smutkiem Familii Krolewſkiey urodzona dnia 14. Października r. p. Krolowna Fryderyka, córka Nayiaśnieyszego Krola Jmci. Wczoray wieczorem Nayiaśnieysza Krolowa Jemość udała ſię także za swym małżonkiem do Potsdamu, dokąd także Królewicz Pruſki Henryk, brat krolewſki poiechał.

z Paryża d. 18. Marca.

Konsulowie wydali dnia 14. naſtępuiącą uchwałę:

„Ponieważ Konsulowie uważaią, iż niewolnicy powierzeni są troſkliwości i miłości ludzkości narodu, w którego ręce los batalłów ich oddał, przeto ſtanowią, aby Miniſtrowie woienny i marynarki ſtarali ſię wszelkiemi sposobami znayduiącemi ſię w ich ręku o utrzymywanie i odziewanie moſkiewſkich, auſtryackich i angielſkich niewolników woiennych. Ich obowiązkiem ieſt patrzeć tego, aby z temi niewolnikami obchodzono ſię z wszelkim szacunkiem i ochroną zgadzaiącą ſię z beſpieczeńſtwem publicznem. Nakoniec maią ſię ſtarać o przyśpieszenie zamiany niewolnikow."

Rząd wyznaczył 80 letniemu Marszałkowi Segour bywszemu Miniſtrowi woiennemu 4000 frank. pensyi.

General brygardyi Monnier, który tak ſławnie wytrzymał oblężenie Ankony, mianowany ieſt generałem dywizyi.

Hiszpańſka flota, która od pół roku w Brest znayduie ſię, kosztuie Krola hiszpańſkiego codzień 40,000 frank.

Senat mianował swoim wspołczłonkiem generała Darçon. Także poſtanowił za przykładem Trybunatu i ciała prawodawczego, wyſłać deputacyą do 1wszego Konsula z oświadczeniem życzenia, żeby, albo ſławny pokoy zwycięſtwu zapobiegł, lub, żeby zwycięſtwo nakazało ſławny pokoy.

W Irlandyi ieſt nieſłychana drogość żywności. A coż mowić, (pisze Fami des Loix) o niedoſtatku, iaki panuie w Anglii, Piemoncie, gdzie wieśniacy tylko ziołami ſię karmią, w Liguryi i Rzymie: zobaczemy, iż w krotkim czaſie bliſko trzecia część Europy ſtanie ſię łupem tego bicza klęſki, do którego Pan Pitt chce ieszcze przyłączyć nieszczęścia woyny.

Pan Cobentzel opuścił Peterzburg za rozkazem swego dworu.

Organizacya ochotnikow powierzona ieſt bywszemu deportowanemu generałowi Dumas. Pierwszy Konsul mianować będzie dla nich oficyerow. Wolno im ieſt powrocić do domow, iak pierwszy Konsul opuści armią.

z Paryża d. 22. Marca.

Gdy dnia wczorayszego seſſye Trybunatu i ciała prawodawczego uſtać miały, przeto przyszli dnia 19. mowcy rządu do obydwoch zgromadzeń, którzy w swych głosach wyli-

czali to wszyſtko, co w krotkim czaſie nowych zgromadzeń i rządu uſtanowionego zoſtało. Po tych mowach rospuszczono więc obydwa zgromadzenia, lecz gdy ieszcze wiele do roztrząśnienia ſię zoſtało, i pierwszy Konsul ieszcze do Kwietnia tu bawić będzie, przeczytali więc akt iego, przez który na mocy ſłużącego mu prawa względem zwołania ciała prawodawczego w czaſie wolnym od seſſyow, zgromadzenia prawodawcze dziś zwołał i aż do 31. Marca przedłużył. Przeto onegday zakończono oſtatnią seſſyą konſtytucyinych zgromadzeń, zamknięto protokuły, i od dnia dziſieyszego seſſye prawodawcze uważaią ſię iako nadzwyczayne. — Odbieramy przez telegraf wiadomość, iż angielſka fregata Danae zbuntowała ſię i zawinęła do Brest w towarzyſtwie 50 żaglow. — Paweł I. oświadczył Elektorowi Saſkiemu, iż chociaż swe woyſka cofnął z Niemiec i Włoch, nie przeſtaie iednak należeć do koalicyi. Żołnierze moſkiewscy, którzy maszerowali przez Krakow, powiadali, iż wszyscy ſłużyli we Włoszech, lecz żaden z nich w Szwaycaryi.

z Strażburga d. 16. Marca.

Podług nowey organizacyi armii reńſkiey, do ktorey Moreau proiekt podał. Cała armia podzielona ieſt na 3 wielkie korpusy, z których każdy ma kommendantem generała lieutenanta. Prawe ſkrzydło pod generałem Lecourbe, którego głowna kwatera znayduie ſię w Zürich, rościąga ſię od góry Ś. Gotarda, kantonu Wallis, aż do Schafhausen. Środek armii pod generałem St. Cyr, którego głowna kwatera ieſt w Bazylei, rościąga ſię od okolicy Schafhausen podłuż Renu aż do Brizaku. Lewe ſkrzydło pod generałem St. Suzanne, którego głowna kwatera w Strażburgu, rościąga ſię od Brizaku, aż do Düsseldorf.

Z generałow, którzy pod czas przeszłey kampanii w Szwaycaryi kommenderowali, udali ſię do Włoch Tureau, Oudinot, Sult, Menard i Gazan, gdzie kommenderować będą pod generałem Masseną. Także generał Loisson doſtał rozkaz udania ſię do armii włoſkiey.

z Szwaycaryi d. 15. Marca.

Nowy francuzki poseł Obywatel Rheinhard przyięty był w Bern z wielkim ukontentowaniem. Dniem wprzody, niż do Bern przybył, dawał francuzki rezydent Pichon bal, na który wielu członkow prawodawctwa maiących naywiększy wpływ w obydwoch partyach zaprosił. Rozumiemy, iż iego zamiarem było poiednać ich wszyſtkich.

Rada wykonawcza polecaiąc kommiſſyi prawodawczey do roztrząśnienia proiekt prawa względem wprowadzenia do każdey parochii sądu obyczaiow, umieściła w wſtępie iego, co naſtępuie:

„Rada wykonawcza odbiera z wszyſtkich kantonow nayokropnieysze opisy psuiących ſię coraz bardziey publicznych obyczaiow. Ich przyczyna znayduie ſię w rozmaitych epokach rewolucyi, która nadała ludowi wolność, ale go nie nauczyła, iak ią ma rozrożniać od rozwiozłości; nie lękaiąc ſię rządzcow, rozumie, iż żadnych iuż nie powinien dopełniać obowiązkow, i wśrzod zdrożności godnych naywiększey kary, wmawia w ſiebie, iż wykonywa ſłuszne prawa."

„Gdy woyna naszą młodzież pod chorągwie zwołała, i przybliżyła do zaganiczney armii, popsuła także iey obyczaie. Przy rozwiozłości obozowey znikły wyobrażenia sprawiedliwości i poczciwości."

„Bez prętkiego zapobieżenia temu złemu, nie pozoſtanie nam ſię w tey młodzieży maiącey bydź nadzieią oraz pociechą oyczyzny nic więcey, tylko żywioły zdrożney i przewrotney potomności."

„Konieczną przeto ieſt rzeczą, zwrocić ią znowu pod panowanie dobrych prawideł, i

dawney karności naszych cnotliwych oycow. Aby dopiąć tego celu, rozumie rada wykonawcza bydź koniecznie potrzebne przywrocenie sądow obyczaiowych, które czuwać maią nad wszelkim skażeniem obyczayności i publiczney przystoyności."

„Owa czuyność sądow obyczaiowych wstrzyma rozwiozłość w iey biegu, i zwroci występnych do cnoty, ieżeli ieszcze wstydu nie utracili. Z przyłączonego proiektu dowiecie się, że rada wykonawcza powołała także sługow religii, aby przyłożyli się do powszechnego odrodzenia obyczaiow."

„Czas iest odrzucić owe biedne teorye, które między Bogiem i człowiekiem, między religią i prawem ścianę wznieść chcą. Nadaycież więc ostatnim moc i siłę przez cały wpływ pierwszych, i dopuśćcie, aby i pierwsze i drugie przyłożyło się do powiększenia pomyślności publiczney."

z Manheimu d. 24. Marca.

Wczoray zaszła potyczka na lewym brzegu Renu między forpocztami cesarskiemi, i kilku dywizyami woysk francuzkich. Dziś ukazali się Francuzi w większey liczbie pod szańcami bywszemi, przymusiwszy mały korpus austryacki do cofnienia się na prawy brzeg Renu. O godzinie 8 wyszli Francuzi z szańcow, zostawiwszy tylko 50 ludzi.

Od granic Włoskich d. 12. Mar.

Niektóre wiadomości mowią, że 5000 grenadyerow moskiewskich, którzy nie dawno z Sycylii do Korfu zawinęli, maią bydź znowu transportowani z tamtąd do Malty dla ukończenia zawoiowania tey wyspy. Czyli francuzka eskadra płynąca z Toulonu szczęśliwie do Malty zawinęła, czyli okręt francuzki le Genereux przez Anglikow zabranym, i do Palermu zaprowadzonym został, i czyli generał Dessaix powracaiąc z wyższego Egyptu z 150 oficyerami do Europy, dostał się w angielską niewolą, o tém wszystkiem mowią tu od 4 niedziel, nie przytaczaiąc nic pewnego, chociaż to wszystko na europeyskim morzu stać się miało! A co się tycze Egyptu, ktoż potrafi powiedzieć z pewnością, co tam zaszło, kiedy ani iedno urzędowe doniesienie nie potwierdza tego, co ieden drugiemu ze słyszenia powiada.

z Wenecyi d. 15. Marca.

Wybor Kardynała Chiaromonte został tym sposobem przyśpieszony: iż obydwie głowne partye Kardynała Belissomi i Mattei uczyniły między sobą ugodę, podług którey każda partya wybrała między sobą 5 członkow, i obydwie obowiązały się, iż ieżeliby większa liczba głosow na iednego z padła, przeto druga partya złączy się z pierwszą dla zgromadzenia potrzebnych kreskow. A tak po 3 miesiącach i 14. dniach, przez które Conclavé trwało, obrano w nocy z 13. na 14. Kardynała Chiaromonte prawie iednozgodnie Papieżem. Tę wesołą wiadomość ogłoszono dziś rano o godzinie 11. na wyspie St. Gorgio Magiore, po południu śpiewano Te Deum laudamus, wśrod huku armat, a wieczorem illuminowano większą część Wenecyi.

z Augszpurga d. 18. Marca.

Hrabia Lerbach minister przy austryackiey armii niemieckiey przybył dnia 14. z Wiednia do Münich, zkąd tu za kilka dni przybędzie. Jego przybycie do armii niszczy zupełnie wszystkie nadzieie pokoiu, któremi sobie od nieiakiego czasu podchlebiano.

z Sarzany d. 8. Marca.

Generał austryacki Ott wylądował szczęśliwie w Sestri, i złączył się z insurgentami okolicy Fontana Buona, którzy się iuż składaią więcey z 8000 ludzi. Przednia straż austryacka ruszyła dnia 26. Lutego z Recco dla przybliżenia się do Genui. Także przez Varese maszeruie iedna kolumna, i zapewne wszystkie kolumny złą-

szyły się iuż w tym momencie pod Rapallo. Z strony Genui usypano iuż iedną bateryą na gorze St. Pelegrino. Aby doświadczyć iey skutku, wrzucono dwie bomby do miasta, z których iedna padła na kościoł Ś. Filipa, a drugi na ieden prywatny dom.

z Stutgardu d. 20. Marca.

Generał Kray przybył dnia 18. do Donauschingen, i obiął natychmiast tego samego dnia naywyższą kommendę nad armią. Arcy Xiąże Karol wydał potem odezwę do armii, w ktorey iey donosi, iż dla słabości zdrowia złożyć musi kommendę i oświadcza naygorętsze dzięki woysku za iego męstwo i przywiązanie ku niemu, zalecaiąc, aby nie ustawało w swym przywiązaniu i wierności pod kommendą generała Kray.

z Austryi d. 22. Marca.

Wiemy teraz, iż kapitulacya między wielkim Wezyrem i generałem Kleber podpisąną została dnia 12. Stycznia. Armia francuzka w Egypcie składała się na ten czas z 14,000 ludzi, lecz między temi liczono 6000 ślepych i chorych. Wszyscy rodacy Armeńczykowie, Koptowie i Mamelucy, którzy u Francuzow służbę przyięli, muszą się zostać w Egypcie, lecz wielki Wezyr przyrzekł z drugiey strony na Proroka, iż wszystkich Francuzow w ogolności i każdego w szczegolności bronić będzie. Nakoniec wszyscy Francuzi uważani są iako niewolnicy, nie mogą służyć przez długi czas ani przeciw Porcie, ani przeciw sprzymierzeńcom, i powinni bydź oddalonymi 50 mil od teatru woyny. Wielki Wezyr podarował generałowi Kleber 6 arabskich koni i iednę fregatę, na ktorey do Toulonu popłynąć ma.

z Brynny d. 26. Marca.

Mowią, że przyczyną nienawiści panuiącey między Baszą Belgradzkim i Basmanem Oglu iest, iż ostatni w brew ugodzie zawartey z Wielkim Sułtanem trzyma ieszcze w swoiey mocy wiele okolic. Basza Belgradzki radził mu kilka razy, aby swoie garnizony cofnął z tych mieysc. Gdy to nic nie pomogło prosił Wielkiego Sułtana o pomoc; iakoż Sacsy Basza przybył z korpusem składaiącym się z 10,000 ludzi, i nie tylko wypędził garnizony z okolic wspomnionych, lecz przymusił samego Basmana Oglu cofnąć się daleko.

Neapolitański poseł Markis Gallo odwołany został przez swoy dwor z Petersburga dla obięcia urzędu pierwszego ministra kawalera Akton, który z kawalerem Hamilton z Neapolu do swoiey oyczyzny Irlandyi powraca. Wiadomo, że Panowie wielcy w Neapolu krzywym patrzą okiem, że cudzoziemcowi pierwszy urząd w narodzie powierzonym został. Akton zebrał nader wielki maiątek w Neapolu.

z Krakowa d. 21. Marca.

Przechod woyska moskiewskiego przez Galicyą stał się mieszkańcom tuteyszym daleko przykrzeyszym, niż roku zeszłego, chociaż liczba iego była większa: lecz ten marsz skończył się iuż oprócz dwoch regimentow Titowa i Bauera, których się ieszcze w początku przyszłego miesiąca spodziewamy. Nietylko żądali Moskale to, czego im mieszkaniec dostarczyć nie mogł, ale nawet ich postępki przy wielu kłotniach nie podpadały odpowiedzialności. We Włoszech doszły nieporozumienia się między nami i woyskiem moskiewskim do naywyższego stopnia. Suwarow pozwolił sobie względem naszych urządzeń niektórych zdań, które cokolwiek więcey były niż oboiętne, a iednakowoż nosił kaszkiet z cyfrą naszego Cesarza. Z resztą byli Moskale nawet i Kozacy lepiey umundurowani, niż dawniey, mieli dostatkiem pieniędzy i assygnatow, których nie znali, i często ieden assygnat na 50 lub 100 złotych za 10 przedawali. Większa część ich artyleryi została się w Szwaycaryi.

z Londynu d. 5. Marca.

Admirał Bridport obiął znowu kommendę naywyższą nad wielką flotą kanałową.

Przysposobienia zbroyne do nowey wyprawy są bardzo czynne, i naięto iuż wiele transportowych okrętow dla przewiezienia 20,000 woyſka. Niektóre regimenta udadzą ſię zapewne do Jamaiki dla poſkromienia tamteyszych niespokoynych Negrow.

Podług tuteyszych pism publicznych, Pitt zawarł traktat poſiłkowy z Xiążęciem Würtembergſkim, podług którego Xiąże oprocz dawnieyszych 4000 ludzi, ieszcze 6000 przyſtawi.

Z francuzkiego portu Bourdeaux wypłynęło 70 okrętow korsarſkich.

Jedna z tuteyszych gazet powiada, iż pewien francuzki oficyer artyleryi, który ieſt emigrantem i w północnych Niemczech bawi ſię, pisał do Buonaparta iako swego dawnego przyiaciela, o pozwolenie, aby mimo swoie rożne prawidła, powrocić mogł do Francyi, i uściſkać ieszcze raz swych rodzicow. Buonaparte przeſłał mu nieograniczony paszport i pieniądze na podroż.

Rozmaite Wiadomości.

Eſkadra Portugalſka powrociła z Palermu do Lizbony. — Generał Moreau znaydował ſię pod Nekerau w wielkim niebeſpieczeńſtwie. Patrol auſtryacki z 30 ludzi obſkoczył go w Montenheim. Nie maiąc więcey tylko 18 huzarow przy sobie uniknął iednak przy ich męſtwie niewoli. — Teraźnieyszy Papież wſtąpił do klasztoru Benedyktynow w roku 10tym, a w 16 uczynił profeſſyą. Jeſt średniego wzroſtu i czerſtwy, ma czarne włosy i poważną poſtać. Anagramma iego nazwiſka Chiaromonte ieſt: Roma — china — ti (Rzymie, nachyl ſię.) — Wielu maltańſkich Kawalerow udaie ſię z Włoch do Malty. — Nadworna gazeta Petersburgſka potwierdza wiadomość, iż korpus Xiążęcia Kondeusza, nie znayduie ſię iuż w ſłużbie moſkiewſkiey, że rospuszczony zoſtał, i że ściągaiący ſię do tego rozkaz ogłoszony był dnia 12. Marca przy parolu. Ton tey gazety odmienił ſię od tego czasu, iak Dumouriez do Petersburga przybył.

Wiadomości Ekonomiczne.

O przyczynieniu i skutku Zioł do paszy zdatnych w Ekonomice!

3. O Lucernie!

Lucerna ieſt gatunkiem koniczyny, i nazywa ſię w niektórych mieyscach (koniczyną nieśmiertelną) mylą ſię iednak niektórzy w tym, co ią nazywaią ſianem Burgundzkim albo Sain foin: bo podtym nazwiſkiem oczywiście wzmiankowana wyżey Esparsetta zawiera ſię. Lucerna rodzi ſię tak w dobrey iako i w świeżey piaszczyſtey roli; naylepiey iednak w czarney a pulchney ziemi ogrodowey zwaney; lub też na takim gruncie gdzie ſię niecokolwiek glina mięsza.

Grunt piaszczyſty do Lucerny, iak tylko naylepiey może, uprawiony, wymierzwiony i zaſiany bydź powinien; a czym głębiey z tłuſtą mierzwą ſię orze, by była pulchna rola, tym lepiey ſię udaie Lucerna; bo iey korzenie ieſt arcy wielkości, i tak głęboko w ziemię ſię drze ile grunt pulchny dozwala; przeto ſię nigdy w piaszczyſtych gruntach niewypala, gdy raz iuż ſię zakorzeni; z tey przyczyny nadniezwyczaynie szypko rośnie.

Czas iey ſiania zaczyna ſię od 23. mieſiąca Kwietnia, czyli od dnia Ś. Woyciecha aż do S. Jana; można też Lucerny w mieſiącu Wrześniu czyli Septembrze ſiać: iednakowoż z wiosny zaſiawszy tey, pewnieyszy zyſk.

Nic nie może bydź lepszego, iak kiedy

po zasianiu zaraz ciepły deszczyk pokrapia lucernę? bo zaraz czwartego dnia wzchodzi.

Na morgę Magdeburską potrzeba zwyczaynie dziewięć lub dziesięć funtow siemienia Lucerny, ta iest właściwa miara, z ktorey ani uiąć, owszem przydać należy.

Trawy pierzate i zielska czyli chwasty dzikie, nietylko Lucernie ale wszystkim ziołom do paszy zdatnym są szkodliwe, a osobliwie w pierwszym iey roku! Dla tego nietylko Lucerna ale i inne zioła do paszy zdatne w nowinie darnistey, co na łąki obracaią: nieudaią się; bo częścią z nasion trawy, iako i z korzenia tey w wyrośnieniu poprzedzaią: i dopotąd koniczyna ta czyli Lucerna niska i młoda: trawa albo chwast ią psuie i wytępia. W następuiącym zaś roku, iuż tyle szkodzić iey nie może; należy przeto w mieyscach tych wprzody wszystkie te chwasty czyli trawy szkodliwe do wyniszczenia (kto by chciał Lucerne siać, albo inne ziele zdatne do paszy) uprzątnąć. Sposob więc ten iest naylepszy? w naywiększe gorąca darn podrzeć pługiem, aby przez ogrzanie słońca dobrze grunt wyschł, zgrabiwszy darn suchy w małe kupki, podłożywszy suchey choyny, albo inną tym podobną palącą materyą podeprzeć, spalić: popioł z tych po całym tym placu roztrząsnąwszy, głęboko w skiby gęste zaorać; a ieszcze lepiey? kiedy szpadłami to mieysce wprzod skopane bydź może.

Ten, ktory niechce tyle czasu i pracy odłożyć na to, może rokiem wprzod zasadzić to mieysce kapustą, pantowkami, czyli tertoflami; albo też siemieniem lnianym, konopnym, lub też i wiką, taką nowinę niech zasieie; ile przez częste grącowanie pierwszego, z zasadzeń ogrodowych: wyrwanie? i gęste rośnienie innych produktow w ktorych zgruntu trawa i chwast wszelki niszczeie.

Jednakowoż potym należy się to pole wymierzwić i ieszcze przed zimą zorać; a ieszcze lepiey wypada, kiedy zaraz z pozimku około postu odwraca się czyli podoruię. Z wiosny kiedy zwyczaynie rola wyschnięta, że pod pługiem się rosypuie ziemia, trzeba iak nayglębiey zorać, zważywszy przytym czas pogodny, aby rola ta, tak by żadnych w niey nie znaydowało się gruzow, tylko iak naylepiey i pulchną była uprawioną. Przed samym sianiem trzeba raz rolę te przeciągnąć bronami, tym lepiey wypada po iey ieszcze zradleniu.

Lucerna nie innym sposobem się sieie, tylko iak ogrodowe nasiona zwykle siać się powinny, to iest: nie całą ręką, tylko co się w trzech pierwszych palcach pomieścić może, i wielość do wzwyż pomienionych przymieszaiąc zboża koniczynę, wysiewa się. Na morgę Magdeburską czyli prętow 180 kwadratowych Ryńskiey miary, przekona każdego wysiewaiącego w tey mierze, czyli gęsto albo rzadko siać powinien, przekraczaiąc role wprzeg i wzdłuż, rownie w tey mierze podzieliwszy siemie; n. p. 90 krokow wzdłuż a 50 wszerz zawieraią około iedney Magdeburgskiey morgi czyli 180 prętow miary Reńskiey. Po zasianiu zaś tey Lucerny, nie bronami tylko grabiami drobnemi przywlec należy.

Kiedy zaś Lucerna albo inny gatunek koniczyny do dwoch cali zeydzie, podlega koniecznie pełciu; a co więcey, po dwoch tygodniach upłynionych powtorzyć należy; inaczey nietylko Lucerna ale i inna koniczyna zagai się i chwastem przytłomi.

Ludzie zaś, ktorzy do pełcia bywaią wyznaczeni, nie w obuwiach tylko boso wykonać powinni, gdy obuwiami bardziey się rola ztęża nadeptaniem i koniczyna się kładzie. Jak wyżey namieniono, cienką czyli delikatną kosą zbieranie tey w początkach zeyścia, pełcia mieysce zastępuie.

Jak prędko Lucerna swey wysokości do iedney stopy przychodzi, można iey pier-

wszy raz pośiec, zamiaſt założenia trawy, gdy wkrotce potym tężey i wyżey wyrośnie; iednakowoż uważać należy, aby: ile razy ieſt w swey porze wysoka, była pośieczoną. W pierwszym roku można 3 razy a przy ciepłey aurze, albo ſkutkuiącym powietrzu cztery razy powtorzyć można śieczenie. W naſtępuiących zaś latach przynośi Lucerna cztery, albo pięć i sześć razy swoy z żniw zyſk; rzadko iędnak, ale z roli nadzwyczaynie dobrey miałem śiodmiory zbior zniey. W drugim i naſtępuiącym roku iuż iey można śiec w mieśiącu Kwietniu ku końcowi; A gdy śię tu i owdzie okazuie kwicie, to do śieczenia iey nadchodzi czas naywiększy.

Jeźli Lucerna w pierwszym roku doſtatecznie była ſtrzeżoną: wymaga tey w naſtępuiących latach; byle przed zimą była potrząśniona rzadką mierzwą, i z tey z pozimku, na końcu Marca, lub początku Kwietnia, i mrozy nieprzeszkadzały, zgrabiona. Przy uſtawicznym deszczu tak w ieśieni, zimie i z wiosny, bywaią popiołem i gnoiowką pokrapianie Lucerny dogodne: iednak, tego przy suchych mrozach i zbytnych upałach zupełnie wyſtrzegać śię trzeba.

Świeżą Lucerną paść bydła rogatego, przynośi dość mleka z krow, tuczy woły i bydło iałowe: Jednakowoż iey można i tym sposobem iak proſtą koniczynę w śiano obrocić, byle by tylko przyzwoitą miała wysokość śieczenia; a podczas zimy pod śieczkę zerznięto, mieszaną była. Z tą iednak przeſtrogą? aby do czasu przynoszenia naśion nieczekał gospodarz, gdy przez to kwiat goły przy trząkach zoſtaie. Także po pośieczeniu iey, niedługo na pokosach leżeć powinna? bo przez osuszenie zbytne liście upada i w paszy traci śię. Z tego choć mniey znaiący śię gospodarz pozna, iakim sposobem śię powinien obchodzić na ſkładzie: iak nayoſtrożniey! Przy dobrey uprawie roli, i szczerym pielęgnowaniu iey, dobry przez sześć lat przynośi zyſk; w śiodmym zaś roku, gdy iuż śię rozrzedza, koniecznie na inne mieysce zaśiać potrzeba, a pole dawnieysze ſkaſſować; gdy przy nowym zaśiania mieyscu, z ſtarego ieszcze może pilny gospodarz dwoie żniw zyſkać: a potym z naſtępuiącego, gdy swoią śiłę okaże, przy boyności tyle mieć może pożytku. Zazwyczay pole zkaſſowane z Lucerny tak po rozeznaniu umiarkować należy, iakoby było nowiną: i do zaśiania zboż przyzwoitych zdatne. Jednakowoż należy, aby do szczętu była wyniszczona koniczyna wzmiankowana, albo gatunek iey, niżeli pole to zaśieie śię zbożem.

Ten, który ieſt w ſtanie 1 lub ½ ſtopy głębokości ukopać, to pole tam gdzie koniczyna ma bydź ſkaſſowana, aby wszyſtkie tey korzenia wytępił i oziminą zaśiał: dziwne mieć będzie urodzaie. Któremu by zaś rzecz ſkopania była przykrą, niech zorze iak nayglębiey to mieysce: po zebraniu w śiodmym roku koniczyny, albo w ten czas, kiedy gospodarz zamyśla iey ieszcze przy używaniu podwoynych lub troynych żniw zagubić; po czterech zaś tygodniach niech powtorzy tę orkę, a ieźli bydź może na krzyż (co to pospolicie u nas nazywaią kośić) przy radle i bronie uprawić iey należycie i iak naydrobniey do śiewu: ſkutki uzna.

Naypewniey zaś gospodarz sobie poſtępuie, kiedy w szoſtym roku to pole gdzie Lucerna była, ku końcowi zorze; a w śiodmym roku zaraz z wiosny odwraca; i iaremi, iako to: kapuſtą albo pyrkami lub innemi fruktami, co okopywaniu lub motyczce podpadaią, zasadzi; przez to, te pozoſtałe wypuſtki koniczynne gubią śię zupełnie i rola przyzwoicie czyści śię. Potym znowu przez lat kilka może to pole bydź zbożem zaśiane; rownież zagubi śię pierwsze tu wspomnione i powtornie koniczyną zaśieie śię: a tym spo-

sobem zawsze nietylko obywatelowi, ale całemu kraiowi użytecznym ten postępek bydź może: byle zbyt trzymanie owiec niebyło zniszczeniem chłopa. Siodmioletniey a bardziey na siedm części umiarkowany podział koniczyny na mieyscah tych, gdzie gospodarstwo czyli rozrządzenie iey dozwala; iest nayszykowniеyszy i naylepszy: gdy zawsze 7dma część z podziału tego rok rocznie za łąkę artyficyalną bierze się; $\frac{6}{7}$ części, lub sześć za role rolniczą. Jednakowoż przy tych podziałach bierze groch, wika, w ugorze: który $\frac{2}{7}$ części zabiera? koniczyną zasiawszy $\frac{1}{7}$ część używa; ta część siodma ozminne pole przeskakuie? mamy więc rok rocznie świeżą część koniczyny: przez wypuszczenie iey i przez lat siedm obchodzi do podziału tych części wyżey wzmiankowanych koley; Niemasz przyczyny, aby całe to pole było rachowane do intraty; tylko wymiar podziału tego, robi wybor roli, a reszta dzieli się do trzechletniey intraty z części podług kraiu. Jednakowoż podział siodmioletniey, albo na siedm części, iak wyżey wspomniono, podzieliwszy, podwoynie pomnaża gospodarstwo; to iest w tym mieyscu, gdzie przyzwoite pola temu znayduią się: a z resztą co nazywaią gorne grunta, tylko trzyletni podział nastąpić może? Gdy przez to cierpi pasza dla owiec i bydła rogatego naymniey, a co przykrością dla każdego gospodarza bydź się widzi, do rozłączenia wspolnych pastwisk, iednak naypierwszą okazuie drogę.

Chłop zaś po części poiąć może postępowanie gospodarstwa tego, bez szkodzenia całey gminie w tey mierze, i ten użytek: Naprzykład: wybrał by kto sobie $\frac{1}{3}$ część na siodmioletniey podział zdatnego gruntu do koniczyny? wszelako $\frac{2}{3}$ części zostaią iak zwyczaynie, do trzechletniego używania.

Od części zaś tey $\frac{1}{3}$ zostaie tylko $\frac{2}{21}$ w całości podziału? iako to: część $\frac{1}{21}$ podział siodmy, w ugorze odłączaiąc od całkowitego; pola zasiawszy koniczyną część tę $\frac{1}{21}$ a co reszta przynosi z części $\frac{19}{21}$, która tak iak przedtym dzieli $\frac{1}{3}$ ugoru $\frac{1}{3}$ oziminy i $\frac{1}{3}$ iarego zabiera pola.

Postępowanie to, z 3 letniego do siodmioletniego podziału koniczyny, iest naybeśpiecznieyszą drogą, niżeli człowiek do iedenastego podziału postąpi. W potrzebie zaś tam, gdzie niemasz paszy dostarczaiącey, rozpoczyna się wydział gruntu kawałkiem alias co do czwartey części.

Lucerna iest, o którey śmiele mowić możemy, że bez przyczynienia iey gospodarstwo iest niedostateczne, ale tam gdzie zbytnych łąk niema, wyborem; skutek iey ten iest: że sześć razy do roku sieczona bydź może, i to, że nietylko nayrychleyszą ale i naypoźnieyszą iest paszą, oraz i do sytości zyzną: przyprowadza gospodarzowi bydło czyli inwentarz do stanu dobrego, który ią sieie prędzey, niżeli inny, który ią nie przyczynia chociaż przy dobrey i dostateczney paszy przez zimę całą. Gdy Lucernę w iesieni potrząsa mierzwą końską, która słomą pomieszana, z pozimku przy dobrey aurze iuż w miesiącu Kwietniu sieczoną bydź może; porznąwszy tey i zmieszawszy w sieczkę bydłu dać może. Nieszkodzi nawet bydłu na ochwast choć świeżą czyli zieloną Lucernę zakładaią tak prędko iak koniczyna ordynaryina; tak, że się da suszeć na siano (i nietylko tłuste, ale dość mleka krowy od niey daią, choć nie tak bardzo tłusta iak od paszy Esparsetty) po trzech albo czterech tygodniach znowu ią posiec można i to trwa aż do iesieni wciąż dopotąd mrozy nienastaną, tym sposobem: kiedy iuż nać z rzepy, brukwi, chwasty z iarmużu i szallei kapustne ustaną; ieszcze Lucerną zieloną czyli świeżą paść może.

Dodatek

Dodatek do Nru. 28. Gazety Południowo-Prufkiey.

z Szwabii d. 21. Marca.

Obydwie armie ftoią naprzeciw fiebie tuż nad brzegami Renu. General Moreau ściąga znowu swoią głowną potęgę do Szwaycaryi, do granic Włofkich, i każe za sobą dowozić żywność z departamentu Franche Comte. Domyślamy fię, że Buonaparte czyni te obroty dla ocalenia Genui. General Kray ściąga więcey piechoty do Bregentz i Gryzonii, i czyni przysposobienia dla oparcia fię generałowi Lecourbe, ieżeliby z ftrony gory S. Gotarda, i wyższey Gryzonii daley wkraczać miał.

Obwieszczenie. Ponieważ ceny drzewa w tey prowincyi, coraz bardziey w gorę idące, iako też ta okoliczność, iż dla tego, że drzewo w Polanach na rzece Warcie wcale więcey spławiane nie będzie. Koszta transportowe znaeznie więcey wynofić będą, iak dotąd tego wyciągaią, żeby ceny drzewa na fkładzie tuteyszym JK. Mci na przedaż znayduiącego fię podwyższone zoftały, przeto poftanawiaią fię te ceny od dnia 1. przyszłego miefiąca w naftępuiącym sposobie, to ieft:
1. Sążeń drzewa dębowego, bukowego i brzozowego a) wodą spławionego po tal. 3, b) na ftatkach lub lądem sprowadzonego po tal. 3 gr. d. 11.
2. Sążeń drzewa olszowego po tal. 2 gr. dobr. 18.
3. Sążeń drzewa sosnowego po tal. 2 gr. dobr. 15.
Podług ktorey to ceny drzewo odtąd przedawane będzie. Uwiadomiaiąc o tém publiczność dodaie fię ieszcze, iż w powyższych cenach nie ieft umieszczony ieden grosz dobry od układania drzewa od sążnia, lecz ten osobno zapłacić potrzeba. W Poznaniu dnia 25. Marca roku 1800.

Kamera Woyfkowo-Ekonomiczna JK. Mci Pruff-Południowych.

Citatio edictalis. Fryderyk Wilhelm z Bożey łafki Krol Prufki. Wiadomo czyniemy, iż Urodzony Paweł Wąsowicz, do ktorego spadku zaftawney poffeffyi u sukceflorow Gieżyńfki znayduiąca fię część Sarnowa przynależy, dnia 12. Novembris 1766 tamże w Sarnowie w Siewierfkim fteriliter i bez uczynienia teftamentu umarł, a w Rędzinach pochowanym ieft. Ale że fię zawsze spodziewać można, że tegoż sukceflorowie chociaż nieznani ieszcze fię znayduią, a przeto sukceflorow Pawła Wąsowicza ninieyszym pismem publicznie zapozywamy, aby fię na terminie dnia 12. Stycznia 1801 rano przed konsyliarzem Schede osobiscie lub przez plenipotentow, dla czego niemaiąc znayiomości tuteyszych Juftyc kommiffarzow, iako to: kryminalratow Gryma, Skrzętwę, Lukasa, Brekera, Mondro i Rozdaytzera, także Dirszlaga, Juftyc kommiffarza Barnsdorffa, kryminał affeffora Kintzla, Juftyc kommiffarza Nowaga, i Juftyc rata Tittel proponuiemy, ftawili, i tamże za sukceflorow zmarłego Pawła Wąsowicza należycie legitymowali fię, wnieftawieniu fię zaś z pretensyami eiż sukceflorowie uchyleni lub ieżeli nikt nieftanie taż sukceffya fiskusowi przysądzona będzie. Do czego fię wszyscy nie znani sukcefforowie tegoż Pawła Wąsowicza ftosować maią. Dan w Regencyi Kalifkiey dnia 10. Marca roku 1800.

Citatio edictalis. Krolewfka Południowo-Prufka Regencya tuteysza zapozywa ninieyszym obwieszczeniem niewiadomego właściciela wfi Pyszkowa, w powiecie Kowalfkim leżącey, aby w przeciągu 3 miefięcy a naypoźniey na wyznaczonym terminie dnia 10. miefiąca Maia roku 1800 rano o godzinie 9. przed mianowanym do tego deputatem Regierungsrathem Dyryngiem, terminie na tuteyszey Regencyi, albo osobiście albo przez mogących bydź dopuszczonych pełnomocnikow, na ktorych Juftyc kommiffarz Müller i Urodz. Joneman, tudzież kryminalni konsyliarze Neuman proponuią fię, ftawił fię, i względem komplanacyi zawartey przez Urodz. Pinińfkiego iako pofiedziciela prioritatis rzeczoney wfi Pyszkowa ogranice zoftaiące w kontrowersyi między rzeczoną wfią i dobrami Łanie, oraz Zurawice pod dniem 28. Novembra 1796 w kommiffyi wyznaczoney do uregulowania granic oświadczył fię pod tą przeftrogą, iż w przypadku uchybienia terminu wszyftkie iego zarzuty za upadłe poczytane będą, a zawarta przez Urodz. Piotra Pinińfkiego komplanacya mimo wszelką iego sprzeciwność ia-

kową za niewzruszoną i maiącą moc prawną ogłoszoną zostanie. Podług czego niewiadomy właściciel wsi Pyszkowa zachować się ma. Dan na naszey tuteyszey Regencyi dnia 30. Grudnia roku 1799.

Avertissement. Warmbrunn przy Hirschbergu, iest przez powszechnie znanego dobroczynnego kroku naywyższego ziemskiego Ochmistrza Rycerza orderu krolewskiego czerwonego orła, Jaśnie Wielmożnego Reichsgrafa Schaffgotsch wybudowaniem wspaniałego domu dla kompanii do ukontentowania, podczas wod pięknie przyozdobione. Ja niżey podpisany ten dom na lat parę wziąłem w arędę, dla czego tenże nieomieszkuie wszystkim wysokim i szanownym gościom przybyłym do wod, iako też i interessownemu publikum się nayuniżeniey rekommendować; z tym przyrzeczeniem, że według możności tak w południe iak w wieczor o wyśmienite potrawy o wszelkie gatunki wina, ciepłe i zimne trunki i przytym o przystoyne zabawy, bale, pigniki, billard etc. ma bydź nayusilnieyszym staraniem. W miesiącu Maiu a. c. ma bydź ten dom naylepiey przysposobiony otwartym. J u s t.

Do sprzedania. Podaie się do wiadomości, iż J. W. Hrabia Stadnicki Starosta Ostrzeszewski wraz z swemi synami przedsiębierze dobra w dystrykcie Konińskim blisko miasta Rychwała w iedney stronie, a w drugiey stronie blisko miasta Zagorowa leżące sprzedać za cenę umiarkowaną. Te dobra będą sprzedane na klucze, wreszcie i na wsie, to iest: tak iakby sobie kto życzył, te dobra obfituią w grunta wyborne, łąki, bory, lasy, stawy, młyny, i t. d. Ktoby sobie życzył nabydź ktorego z tych dobr klucza, niech się referuie do Urodzonego Jozefa Stablewskiego mieszkaiącego w Golinie pod Koninem, maiącego moc ułożenia się o przedaż. Te dobra tym sposobem są podzielone na klucze, pierwszy: Modlibogowice, Kuchary, Wardęzynek, Jaroszewice, i Wielo Łęka, drugi: Groice, Jonno, Mokre, Lądek, i z kilku gminami holendrow, trzeci: Krolikow, Lipica, Łagiewniki i z kilku gminami holendrow, czwarty: Biskupice, Biała, Bystrzyca i holendry.

Do zadzierżawienia. Wieś szlachecka Rogaszyce w powiecie Ostrzeszowskim sytuowana, a małoletnim Andrzeia Wężyka przynależna, ktora aż do S. Jana a. c. za 14,600 zł. rocznie zadzierzawioną była, ma bydź de noviter a to w 3letnią dzierzawę, to iest: aż do S. Jana 1803 plus licitanti w dzierzawę wypuszczoną, tym końcem terminus licitationis u Justyc kommissyi Wieluńskiey na dzień 28. Maia zrana o godzinie 9. przypada, na ktorym życzący sobie tey dzierzawy stawić się i o kondycyach dzierzawnych zainformować się maią. Dan w Kaliszu dnia 7. Marca roku 1800.

Krolewskie Południowo-Pruskie Pupilarne Collegium.

Do sprzedania. U niżey podpisaney administracyi dostać można 2000 funtow czerwonego hiszpańskiego nasienia koniczyny własnego zbioru przeszłorocznego, funt Berliński po 5 dobr. gr. o czém uwiadomia się ninieyszym, maiących ochotę kupna.

Szlachecka Administracya Urodz. Treskow w Owińskach pod Poznaniem.

Drukował Deker i Kompania w Poznaniu.